

Jag är sjuk!

Lyssna och välj rätt bot för min kropp

Text: Jennie Schaeffer Foto: Lasse Fredriksson

Sjukdomar och farsoter är en del av historien. Det finns spår av hur vi människor försökt att hantera sjukdom och farsoter att upptäcka för dig i Västmanlands läns museums basutställningar. Välkommen in!

NÄR DU KOMMER TILL Västmanlands läns museums utställningar på Karlsgatan 2 i Västerås träder du in i en förtrollad värld. Museets dörrar glider upp med ett dovt buller och du träder in i museets basutställningar. Västmanlands läns museum är ett långsmalt museum inhyst i gamla Mimerverkstaden, en av de största och mest framträdande byggnaderna från ASEA:s tidiga år i Västerås som stod klar 1915. Efter att du besökt utställningen Forntiden fortsätter basutställningarna och du kliver in i utställningen Medeltiden, för att sedan gå vidare till utställningen Den nya tidens ordning och reda. Nästan längst in i museet gestaltas tiden närmast oss idag, i utställningen Modärna tider. Alla basutställningar har den övergripande rubriken *När då var nu*.

VARJE MILJÖ I BASUTSTÄLLNINGARNA är omsorgsfullt uppbyggd för att skapa upplevelser som på olika sätt levandegör den tidsepok och de människor som levde då. Basutställningarna är formgivna som helhetsupplevelser där du omsluts av ljud, foton, rörliga bilder, byggnader, texter och föremål. Men det är inte passiva utställningar du möter, utan utställningar med en hel del interaktivitet. Interaktiviteten på länsmuseet innebär att du till exempel kan trycka, klämma, känna, klä ut dig, ta roller, fiska, välja, ja helt enkelt samspela med utställningarna. Den här sortens analoga och ganska enkla interaktion genomsyrar hela museet. Museet är också ett socialt rum där du kan dela tankar och funderingar med det sällskap som du kanske besöker museet tillsammans med. Att skapa kunskap och upplevelser tillsammans med besökare är viktigt för Västmanlands läns museum och museet är inte

Kan du hitta rätt bot för min kropp?
Ett exempel på en interaktiv aktivitet i museets utställningar som levandegör berättelser om sjukdomar och bot.

ensamt om att tänka i de banorna. Intresseorganisationen Sveriges museer menar att teknologins ökande mobilitet och nya attityder gör att människor inte längre är beredda att vara passiva mottagare av information från exempelvis museer, utan de vill vara aktiva deltagare. Människor förväntar sig att vara medskapare av olika slags upplevelser.

I BASUTSTÄLLNINGEN NYA TIDENS ordning och reda får du uppleva Västmanlands historia under 1500–1700-talet. Nu gjordes många resor och vetenskapliga upptäckter. Det var en orolig tid med många krig men det var även en tid där kungar försökte skapa ordning och reda. I utställningen finns en figur, en maskot på en vägg. Den ser inte ut att må så bra. Från olika delar av kroppen leder gummisnoddar. Bredvid maskoten hänger skylten ”Jag är sjuk! Lyssna och välj rätt bot för min kropp”. Intill maskoten finns hörlurar och

knappar att trycka på som berättar om olika åkommor och hur olika kurer från folktron kan bota dem. Gestaltningen gör att du som besökare får lyssna på berättelserna en efter en och också handgripligt försöka hitta rätt bot.

PESTEN DRABBADE MÅNGA, såväl kungliga hov som ämbetsmän och vanligt folk, under flera århundraden. Det sista utbrottet i Sverige var i början på 1700-talet. Det fanns ett stort behov av att hitta bot mot en sjukdom som dödade många. En kunglig livläkare kunde till exempel rekommendera ett helt apotek av örter och droger men även blandningar med många ingredienser som till exempel paddor, huggormar och pulveriserade människokranier. Trots att vi lärde oss mer och mer om människokroppen så fanns det i byar och städer botare eller kloka gummor och kloka gubbar, som tog hand om sjuka och skadade.

Det här hjärtat finns i utställningarna, men var? Hjärtljud och vibrationer leder dig dit.

Läkeväxter i övernaturlig storlek. De ser nästan ätbara ut och drar uppmärksamhet till berättelser om folketro. Utställningarna berättar på så sätt i flera lager om människans villkor och sjukdomar.

De kände till örter som botade eller lindrade och kunde magiska ritualer och märkliga recept.

JUST MAGI OCH RITUALER var viktigt när det gällde att bota sjukdomar. Ett sätt var att föra in ett barn genom ett vålbundet träd – ett träd eller en gren med knut på – för att bota eller hindra till exempel engelska sjukan. Just en sådan gren finns att se på läns museet.

LÄNGRE FRAM I SAMMA utställning vibrerar en del av utställningen av hjärtslag. Kanske drar du ut lådor och hittar källan till hjärtslagen? Till dunket av hjärtslagen kan du läsa om Västerås första lasarett på 1700-talet, och om att människor inte visste hur de skulle skydda sig från virussjukdomar som spreds... Kanske kommer historien dig nära, när då var som det är nu.

VILL DU VETA MER:

Västmanlands läns museum har en bokningsbar visning som heter *Sjukdomshistoria genom tiderna*, där du får följa med på en vandring genom cirka 3 000 år av mänskliga sjukdomar och elände, men också en berättelse om hur människor sökt bota och lindra och övervinna sjukdomar. Hör av dig till lansmuseet@regionvastmanland.se om du är intresserad av den.

Vissa helger ges även en kortare 30 minuters introduktion *Pest eller kolera – berättelser om sjukdom och epidemier från Västmanlands historia*. Hur var det att bli sjuk förr i tiden? Vad gjorde man när pesten kom 1710 och vilken typ av vård fick man? Håll utkik efter den visningen i Västmanlands läns museums kalendarium eller hör av dig på telefon 021-39 32 22 lansmuseet@regionvastmanland.se och önska den.

Stick in handen och känn på historien. I bakgrunden en vålbunden gren från 1700–1800-tal.

Bild på apoteksinredning i en utställning på Vårdmuseet i Västerås. Foto: Susanne Cassé, Västmanlands läns museum

Ett vårdmuseum i Västerås

I den gamla sjukhusbyggnaden vid Västerås lasarett finns ett vårdmuseum som skapats och drivs av Medicinhistoriska Sällskapet Westmannia. I utställningarna finns miljöer som berättar om äldre tiders sjukvård, en sjukhussal, en operationssal och också en äldre tandläkarmottagning. Montrarna innehåller gamla redskap och sjukvårdsutrustning, bland annat en röntgenutrustning från Sala daterad till 1904. En apoteksavdelning visar interiörer från apoteket Hjorten i Västerås. Recepturen, disken och väggprydnaden är tillverkade år 1908 i samband med apotekets ombyggnad. Apoteksinteriören fanns tidigare utställd i apoteksutställningen på Vallby Friluftsmuseum.

Adressen till vårdmuseet är Ingång 6, Regionhuset, Västmanlands sjukhus. Entrén ligger på markplan på utsidan av gamla lasarettets vänstra flygel. Mer information om museet finns på föreningens hemsida www.msw.org.se